

دکترین شوک

سرمایه داری وقتی که جامعه در شوک است

صفحه ۷

درباره تاب‌آوری صنایع ایران در شرایط جنگی در گفت‌وگو با «مهدی پازوکی» تحلیلگر مسایل اقتصادی-سیاسی

اقتصاد در امتداد اضطراب

صفحه ۷

در این شماره می‌خوانید

مهدی پازوکی

استاد دانشگاه

وتحلیلگر مسایل

اقتصادی-سیاسی

اقتصاد در موازات سیاست در جریان است و هر تزلزلی در حوزه سیاست می‌تواند مناسبات اقتصادی را برهم بزند. در این شرایط مسوولان داخلی به‌جای لمس واقعیت‌های اقتصادی، با شعار به استقبال چالش‌ها و آسیب‌ها می‌روند که این موضوع باعث نابه‌سامانی اقتصادی شده است. جنگ در هر منطقه‌ای در جهان آسیب‌های اقتصادی به همراه خواهد داشت تا حدی که بعد از تعطیلی صنایع و معادن، آینده را هم غیرقابل پیش‌بینی می‌کند.

محمد جواد عسکری

مدیرعامل شرکت

سنگ آهن مرکزی

ایران-بافق

پافشاری بر یک نوع محصول نهایی در صنعت معدن، آسیب‌پذیری را افزایش می‌دهد. نباید برای مثال فقط روی گندله تمرکز کنیم. اگر واحد گندله‌سازی از کار بیفتد، با افزایش فروش کنسانتره، می‌توان بخش عمده‌ای از درآمد را حفظ کرد. تنوع در خطوط فرآوری، نجات اقتصاد معدن از فروپاشی کامل در شرایط اضطراب است.

کیوان جعفری طهرانی

تحلیل‌گر ارشد

بازارهای بین‌المللی

یکی از مهم‌ترین اثرات مستقیم تجاوز نظامی اخیر، افت بی‌سابقه قیمت سنگ آهن بود. پیش‌تر هم پیش‌بینی کرده بودم که محدوده تعادلی بازار در همین حوالی است؛ حدود ۹۳ دلار به علاوه یا منهای نیم دلار، مگر آنکه اتفاقی خاص و خارج از عرف رخ دهد، بعید است قیمت از این محدوده خارج شود.

آینده‌نگری، دیگ‌ریک مزیت نیست؛ ابزار بقاست

واقعیت این است که شرایط بحرانی، دیگر به عنوان «استثنا» در نظر گرفته نمی‌شوند. آن‌چه به عنوان «شرایط خاص» در گذشته تعبیر می‌شد، حالا بخشی از نظم جدید جهانی است. معادن اگر می‌خواهند در این نظم جدید زنده بمانند، باید «مدیریت آینده‌محور» را جایگزین «مدیریت واکنشی» کنند. این به معنای شناخت روندهای ژئوپلیتیک، تحلیل داده‌های جهانی و ایجاد ظرفیت تصمیم‌گیری در شرایط ابهام است.

یک دهه تجارت با خلیج فارس

سهم ۹۷ درصدی امارات و عمان در تجارت منطقه‌ای

در ده سال گذشته، حجم تجارت ایران با کشورهای حاشیه خلیج فارس بیش از ۱۷۱ میلیارد دلار بوده است که بیشتر آن در اختیار امارات و عمان قرار دارد. این تمرکز شدید باعث ایجاد کسری تجاری قابل توجه و محدود شدن فرصت‌های صادراتی ایران به سایر کشورهای منطقه شده است. با وجود ظرفیت‌های بالقوه در بازارهای قطر، عربستان و دیگر کشورها، ایران همچنان وابسته به یک یا دو شریک اصلی است و برای بازپس‌گیری جایگاه واقعی خود در منطقه نیازمند تنوع‌بخشی و اصلاحات ساختاری در سیاست‌های تجاری است.

یک تجربه‌ی کوتاه اما هشداردهنده

معادن زیر سایه سنگین جنگ

صفحه ۷

برای تدوین بسته حمایتی با بخش خصوصی همفکری شود

محمدرضا بهرامن عضو هیات نمایندگان اتاق تهران و رئیس خانه معدن ایران

وزارت صمت در حال تدوین یک بسته حمایتی است که امیدواریم هر چه زودتر ابلاغ شود، اما تا آن زمان لازم است که دستگاه‌های دولتی صعه سر داشته باشند و شرایط ویژه‌ای با نانتاری انرژی روبه‌رو بوده و همواره با چالش‌هایی مانند نبود برق، گاز و ... دست به گریبان شده‌اند شدند درک کنند.

قوه‌قضائیه در جنگ ۱۲ روزه روند اجرائیه چک‌های برگشتی واحدهای صنعتی و تولیدی را متوقف کرده بود. ما انتظار داریم که این روند حداقل تا پایان مرداد ماه ادامه پیدا کند، زیرا هنوز وضعیت با ثبات نشده است و بسیاری از واحدها نتوانستند به شرایط قبل از جنگ برگردند در حوزه مالیاتی نیز تا پیش از این مهلت ارائه دفاتر و تسویه تا آخر تیرماه بود، اما اکنون امکان اجرایی شدن آن نیست و انتظار داریم هر چه زودتر وزارت اقتصاد و دارایی بخشنامه تمدید زمان تسویه مالیاتی را حداقل در یک بازه ۶ ماه ابلاغ کند.

به سازمان تأمین اجتماعی پیشنهاد دادیم که با توجه به شوکی که به واحدهای تولیدی وارد شده حق بیمه سهم کارفرمان برای ماه‌های تیر و مرداد دیرتر پرداخت شود. ما اگر می‌خواهیم به رشد ۸درصدی که در برنامه هفتم توسعه پیش‌بینی شده برسیم ابتدا باید عقب‌ماندگی‌ها و خرابی‌هایی که در این جنگ تحمیلی ۱۲ روزه به وجود آمده را جبران کنیم.

در طول جنگ ۱۲ روزه ما به‌طور مستمر با واحدهای صنعتی و تجاری در ارتباط بودیم و می‌توانم با افتخار بگویم که بخش خصوصی در کنار دلاورمردان ارتش، سپاه و نیروی زمینی مقابل رژیم صهیونیستی ایستادند به خصوص واحدهایی که وظیفه تأمین اقلام اساسی مردم را بر عهده داشتند بدون وقفه و با حداکثر توان و ظرفیت خود کار کردند تا هیچ گونه کمبودی در بازار احساس نشود.

امیدواریم برای اثرگذاری بیشتر این بسته در تدوین آن با تشکل و انجمن‌های بخش خصوصی مشورت شود، زیرا آن‌ها به عنوان نمایندگان بخش خصوصی در جریان مشکلات و کمبودها قرار دارند و می‌توانند توصیه و مشورت لازم را به دولت بدهند ضمن آنکه امیدواریم مدیران میانی و کارشناسان وزارت خانه‌های مختلف شرایط امروز را درک کنند و همکاری بیشتری با بخش خصوصی داشته باشند.

خبر

خبر

صندوق بیمه جبران خسارت تشکیل می‌شود

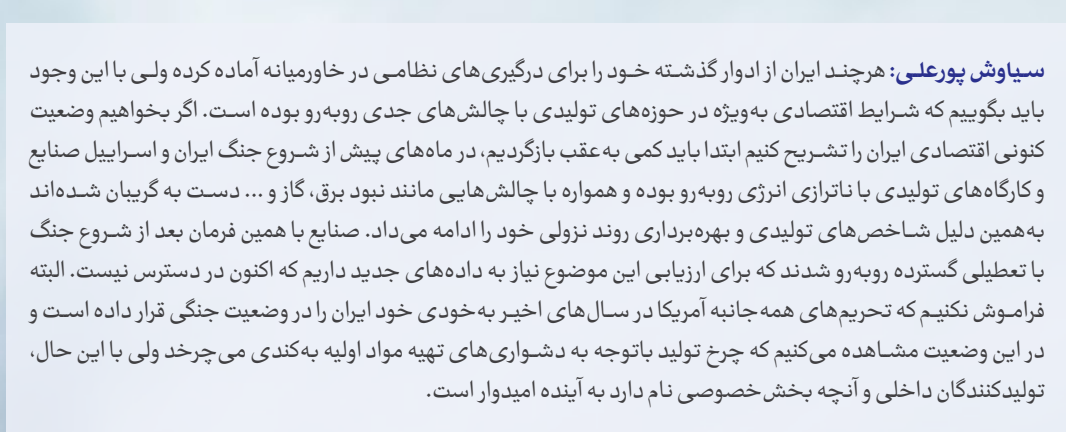
سید علی مدنی‌زاده، وزیر امور اقتصادی و دارایی گفت: صندوق بیمه جبران خسارت ناشی از جنگ تحمیلی ۱۲ روزه رژیم صهیونیستی علیه جمهوری اسلامی ایران تشکیل می‌شود.

وی تأکید کرد که در انتظار تصویب بسته حمایت از اصناف، صنایع بزرگ و صنایع کوچک و متوسط حمایتی در دولت هشتم، علاوه بر این حمایت از بازارهای مالی و سیستم بانکی نیز در دستور کار وزارت اقتصاد قرار دارد.

مدنی‌زاده، همچنین از افزایش ۵۳ درصدی واردات کالاهای اساسی در هفته گذشته خبر داد و اعلام کرد: با اتخاذ تدابیر ویژه و هماهنگی‌های بین‌دستگاهی، حجم واردات کالاهای اساسی در هفته ۲۴ تا ۳۰ خرداد به ۹۸۰ هزار تن رسید که نسبت به هفته قبل از آن ۵۳ درصد رشد نشان می‌دهد. او با اشاره به آمار هفته ۱۷ تا ۲۳ خرداد که میزان ترخیص کالاهای اساسی ۶۳۹ هزار تن ثبت شده بود، این افزایش را نشانه اثربخشی سیاست‌های اتخاذشده دانست همچنین در بخش کالاهای اساسی پنج‌گانه، شاهد رشد سه‌برابری واردات کالاهای اساسی بوده‌ایم که از ۲۷۱ هزار تن به ۸۱۴ هزار تن افزایش یافته است که اگر این روند روبه رشد ادامه داشته باشد نیازهای اساسی مردم به خوبی تأمین می‌شود.

درباره تاب‌آوری صنایع ایران در شرایط جنگی در گفت‌وگو با «مهدی پازوکی» تحلیلگر مسایل اقتصادی-سیاسی

اقتصاد در امتدادِ اضطراب

سیاوش پورعلی: هرچند ایران از ادوار گذشته خود را برای درگیری‌های نظامی در خاورمیانه آماده کرده ولی با این وجود باید بگوییم که شرایط اقتصادی به‌ویژه در حوزه‌های تولیدی با چالش‌های جدی روبه‌رو بوده است. اگر بخواییم وضعیت کنونی اقتصادی ایران را تشریح کنیم ابتدا باید کمی به عقب بازگردیم. در ماه‌های پیش از شروع جنگ ایران و اسرائیل صنایع و کارگاه‌های تولیدی با ناترازی انرژی روبه‌رو بوده و همواره با چالش‌هایی مانند نبود برق، گاز و ... دست به گریبان شده‌اند به‌همین دلیل شاخص‌های تولیدی و بهره‌برداری روند نزولی خود را ادامه می‌داد. صنایع با همین فرمان بعد از شروع جنگ با تعطیلی گسترده روبه‌رو شدند که برای ارزیابی این موضوع نیاز به داده‌های جدید داریم که اکنون در دسترس نیست. البته فراموش نکنیم که تحریم‌های همه‌جانبه آمریکا در سال‌های اخیر به‌خودی خود ایران را در وضعیت جنگی قرار داده است و در این وضعیت مشاهده می‌کنیم که چرخ تولید باتوجه به دشواری‌های تهیه مواد اولیه به‌کندی می‌چرخد ولی با این حال، تولیدکنندگان داخلی و آنچه بخش خصوصی نام دارد به آینده امیدوار است.

آخرین اقدامات در شرایط جنگی

باتوجه به این مقدمه باید به وضعیت کنونی اقتصاد ایران اشاره کنیم که دولت به‌عنوان متولی آن، بسته‌های حمایتی را برای جبران برخی از عقب‌ماندگی‌ها به‌تصویب رساند تا شاید از نظر روانی بتواند جو را کنترل کند. همکاری‌های دولت با بخش خصوصی و به‌ویژه حوزه‌های تولیدی همچنان ادامه دارد و در این مورد می‌توانیم به تأمین ارز برای واردات کالاهای اساسی، «سرعت‌بخشیدن به فرآیند ترخیص و انتقال کالاها»، «تدوین بسته حمایتی ویژه برای صنایع»، «بازگشت ارز ترجیحی برای واردات نهاده‌های دامی» و همچنین لغو «ممنوعیت واردات در فصل برداشت» اشاره کنیم.

البته همانطوری که در ادامه اشاره خواهیم کرد دولت در نظر دارد تا در تعامل با مجلس شورا، تأمین اجتماعی و همچنین بانک‌ها، تسهیلات مالی و بیمه‌ای را به تولیدکنندگان تخصیص دهد ولی اینکه این بسته چه زمانی در اختیار صنایع قرار خواهد گرفت هنوز اطلاع دقیقی در دست نیست.

«صنعت یزد» در مورد اینکه اقتصاد در وضعیت جنگی چه شرایطی دارد و با چه چالش‌هایی روبه‌رو است با یکی از تحلیل‌گران اقتصادی-سیاسی گفت‌وگو کرده است. پازوکی معتقد است که اقتصاد در موارات سیاست در جریان است و هر تزلزلی در حوزه سیاست می‌تواند مناسبات اقتصادی را برهم بزند. در این مورد بیشتر می‌خوانید.

آسیب جنگ به امنیت اقتصادی

«مهدی پازوکی»، استاد دانشگاه و تحلیلگر مسایل اقتصادی-سیاسی در پاسخ به این سوال که کشورهایی مانند ایران در شرایط جنگی چه آرایشی باید به اقتصاد خود بدهند، به خبرنگار «صنعت یزد» می‌گوید: «جنگ و هرنوعی از درگیری‌های کوچک و بزرگ نظامی می‌تواند اقتصاد کشورها را با خطراتی روبه‌رو کند که شاید جبران کردن آن به‌سال‌ها زمان نیاز داشته باشد از این رو باید بگوییم اقتصاد کشوری مانند ایران که سال‌ها تحریم‌ها و چالش‌های مختلف اقتصادی را تجربه کرده است با کوچکترین درگیری نظامی با بحران روبه‌رو می‌شود به‌خصوص در وضعیتی که دشمن با استفاده از تسلیحات خود برای حمله و صدمه رساندن به زیرساخت‌ها برنامه‌ریزی دقیق داشته باشد. موضوع اصلی دیگر اینکه صنایع و معادن ایرانی که بیشترین حجم مالی را وارد کشور می‌کنند پیش از شروع جنگ اسرائیل و ایران به‌دلیل ناترازی‌های انرژی وضعیت نابه‌سامانی را تجربه می‌کردند. با این تعریف کوتاه می‌توانیم به ارتباط بین ثبات سیاسی و امنیت اقتصادی اشاره کنیم که ارتباط تنگاتنگی با هم دارند، هرچند شاید برخی تلاش داشته باشند بگویند که اقتصاد و سیاست ارتباط نزدیکی ندارد ولی در شرایط کنونی می‌توانیم خیلی واضح به این نزدیکی اشاره کنیم. این نکته مهم را به‌خاطر بسپارید که اقتصاد با کوچکترین فرازونشیب سیاسی دگرگون خواهد شد.»

این استاد دانشگاه در همین مورد و با اشاره به آسیب‌هایی که چالش‌های سیاسی مانند جنگ به اقتصاد وارد می‌کند ادامه می‌دهد: «در ادامه باید اضافه‌کنیم که درگیری‌های سیاسی، برای اقتصاد آرایش به‌همراه داشته باشد تا در مسیر شکوفایی سرمایه‌گذاران خارجی و منطقه‌ای را به میدان اقتصاد داخلی جذب کند و برای ادامه این روند قطعا به ثبات، روند صعودی کسب‌وکار، امنیت اقتصادی و... نیاز داریم. متأسفانه باید به

این موضوع اشاره کنیم که مسئولان داخلی به‌جای لمس واقعیت‌های اقتصادی، با شعار به استقبال چالش‌ها و آسیب‌ها می‌روند که این موضوع باعث نابه‌سامانی اقتصادی شده‌است.» این تحلیلگر سیاسی-اقتصادی در تعریفی به «امنیت اقتصادی» می‌پردازد و در این مورد می‌گوید: «امنیت اقتصادی تعریف‌های گوناگونی را در بر می‌گیرد. در این مورد باید اضافه کنم که ریسک‌ها و چالش‌های سیاسی از جمله عواملی است که همواره در تعریف امنیت اقتصادی مورد توجه قرار می‌گیرد و تأثیر مستقیمی دارد. در تکمیل این مورد باید اضافه‌کنم که پدیده‌هایی مانند جنگ و هر نوعی از درگیری‌های نظامی با برهم زدن تعادل میان تعهدات، نهادهای اقتصادی را به شکلی منفی تحت تأثیر خود قرار می‌دهند. بررسی‌ها ثابت کرده است که تنش‌ها و درگیری‌های سیاسی-نظامی اعتماد به سرمایه‌گذاری را ادامه سرمایه‌گذاری را کاهش می‌دهد. این در حالی است که باتوجه به روند اقتصادی در ایران، ما بیش از هر زمانی به سرمایه‌گذار خارجی نیاز داریم.»

پازوکی با در نظر گرفتن سیاست‌هایی که جمهوری اسلامی باید باتوجه به‌شرایط جنگی در دستور کار قرار دهد، ادامه می‌دهد: «تاکنون و بعد از اینکه شرایط جنگی بر کشور حاکم شد هنوز سیاستی برای بهبود و یا مدیریت اقتصادی مشاهده نمی‌کنیم. در این مورد نیاز است مدیران تعجیل کنند تا حداقل صنایع بدانند که چه شرایطی را باید تجربه کنند. دولت به‌عنوان متولی اصلی تولید و صنعت باید سیاست تنش‌زدایی را به دستگاه‌ها ابلاغ کند. توجه داشته باشید که کوچک‌ترین تصمیم اشتباه می‌تواند وضعیت را بی‌ثبات‌تر کند و اقتصاد را با چالش جدی روبه‌رو کند. ادامه تنش‌های نظامی روی اقتصاد طرف مقابل تأثیر مخرب‌تری خواهد گذاشت و در ادامه نباید از اقتصاد انتظار تاب‌آوری داشته باشیم. در چنین وضعیتی گسترش جنگ در خاورمیانه تنها به سود ایران نیست بلکه همه کشورهای منطقه از جمله اعراب حاشیه خلیج‌فارس و همچنین اسرائیل و آمریکا ضررهای اقتصادی محتمل خواهند شد که البته آن‌ها هرگز چنین چیزی را نمی‌خواهند. جنگ در هر منطقه‌ای در جهان آسیب‌های اقتصادی به‌همراه خواهد داشت تا حدی که

بعد از تعطیلی صنایع و معادن، آینده را هم غیرقابل پیش‌بینی می‌کند. بی‌شک اولین تأثیر جنگ افزایش نرخ تورم خواهد بود.» او با تأکید بر رابطه تورم و جنگ اضافه می‌کند: «تورم باعث بی‌ثباتی اقتصادی می‌شود و سرمایه‌گذاری را به‌شدت کاهش می‌دهد. همانطوری که در ابتدا اشاره کردم، سیستم سیاسی و اقتصادی در تعامل گسترده نسبت به همدیگر قرار دارند و در یک مسیر مواری با هم حرکت می‌کنند. سیاسیون و نظامی‌ها اهل ریسک هستند و روبه‌رو شدن با مخاطرات جزو ذات فعالیت آن‌ها است. اما سرمایه و اقتصاد محتاط است به‌همین دلیل در ادامه بازار را دیگر در وضعیتی با ریسک‌پذیری بالا مشاهده نخواهیم کرد. درست این است که سیاست تابعی از اقتصاد باشد تا ریسک‌پذیری را کاهش دهد نه اینکه اقتصاد زیر دست اسیر تصمیمات سیاستمداران و نظامی‌ها باشد. باید تأکید کنم که اقتصاد نسبت به به‌کارگیری زبان غیرمسالمت‌آمیز در نطق‌ها، حساس است.»

حزینات بسته‌های حمایتی دولت

دولت همچنان سعی دارد جو روانی کشور را به سمت آرامش سوق دهد در این مورد یک روز بعد از اعلام آتش‌بس بین ایران و اسرائیل در هیات دولت مصوبه‌ای برای حمایت از واحدهای تولیدی به‌تصویب رسید. «محمد اتابک»، وزیر صعت، معدن و تجارت با اشاره به شرایط حساس کشور و تلاش بی‌وقفه فعالان بخش تولید، از تصویب بسته حمایتی جدید دولت برای صنایع خبر داد و گفت: «این بسته با هدف تقویت واحدهای تولیدی و جبران بخشی از فشارهای اقتصادی بر آنان، در هیئت دولت به تصویب رسیده و به زودی اجرایی خواهد شد. مردان و زنان میدان تولید، حتی در سخت‌ترین شرایط، لحظه‌ای از فعالیت باز نمانده‌اند؛ ما اجازه نخواهیم داد رخصات آنان یا خون پاک شهدای این مسیر پامال شود. در کنار مردم و مدافعان کشور ایستاده‌ایم و با تمام توان از آنان حمایت خواهیم کرد.»

وزیر صمت در همین مورد و با اشاره به تعاملات دولت و مجلس برای بهبود شرایط صنایع و معادن ادامه داد: «همچنین در نشست مشترک اعضای کمیسیون صنایع و معادن مجلس با مدیران وزارت صمت، محورهای مختلفی مانند «تأمین انرژی مورد نیاز واحدهای تولیدی»، «تأمین ارز برای واردات مواد اولیه»، «کنترل بازار و روند قیمت‌گذاری» بررسی شد. پایش‌های مستمر در این حوزه‌ها ادامه دارد تا از تداوم تولید اطمینان حاصل شود.»

اتابک همچنین در خصوص اقدامات جبرانی دولت برای حمایت از صنایع آسیب‌دیده نیز اضافه کرد: «در بخش مالیاتی و بانکی تصمیمات خوبی اتخاذ شده تا فشار بر واحدهای تولیدی کاهش یابد. همچنین بسته حمایتی شامل «تسهیلات بانکی موقت» و «تخفیف‌های مالیاتی و بیمه‌ای» است که به‌ویژه در پرداخت‌های مربوط به سازمان تأمین اجتماعی مؤثر خواهد بود. دولت با تمام توان در کنار تولیدکنندگان ایستاده است و این بسته حمایتی گام مهمی

یک روز بعد از اعلام آتش‌بس بین ایران و اسرائیل در هیات دولت مصوبه‌ای برای حمایت از واحدهای تولیدی به تصویب رسید

درست این است که سیاست تابعی از اقتصاد باشد تا ریسک‌پذیری را کاهش دهد

تأمین ارز برای واردات کالاهای اساسی»، «سرعت‌بخشیدن به فرآیند ترخیص و انتقال کالاها»، «تدوین بسته حمایتی ویژه برای صنایع»، «بازگشت ارز ترجیحی برای واردات نهاده‌های دامی» و لغو «ممنوعیت واردات در فصل برداشت» از جمله همکاری‌های دولت با بخش خصوصی در شرایط بحران بود

آخرین وضعیت صنایع کلیدی

بازارهای کلیدی ایران پس از جنگ فاز وارد انتظار و احتیاط شدند و به‌نظر همین روند را ادامه خواهند داد. در ادامه به آخرین وضعیت صنایع مهم ایران اشاره خواهیم کرد.
فولاد: تولید فولاد در کارخانه‌ها بدون اختلال ادامه یافت اما کاهش شدید تقاضا منجر به رکود بازار شد. فعالان فولاد می‌گویند از آنجا‌که واحدهای فولادی سال‌ها با کمبود برق و گاز کنار آمده‌اند، جنگ جدید اثر مستقیمی بر تولید نداشته ولی افت‌ریزه‌های عمرانی تقاضا را کم کرده‌است. تا زمان رونق دوباره ساخت‌وساز، تولیدکنندگان انگیزه‌ای برای افزایش عرضه ندارند ولی ظرفیت خالی موجود می‌تواند در صورت افزایش تقاضا به جش قیمت‌هایبنجامد.

مس: قیمت جهانی مس نوسان اندکی داشت اما صادرات مس ایران به دلیل شرایط جنگ اقتصادی و تحریم‌ها کاهش یافته‌است.

آلومینیوم: تحلیلگران جهانی نگران اختلال در عرضه در منطقه هرمز هستند؛ بخش عمده‌ای از آلومینیوم دنیا از خاورمیانه می‌آید و بسته شدن تنگه می‌تواند صادرات را مختل کند. به‌همین دلیل قیمت آلومینیوم با افزایش حدود ۷۲٪ به بالاترین سطح سه ماه رسید. در داخل کشور نیز افزایش هزینه انرژی تولید شمش و بیلت را بالا برده‌است.

پتروشیمی: ورود به هفته اول تیر با رونق نسبی همراه بود؛ پس از تعطیلی معاملات، بورس کالا عرضه‌ها را پشت‌سر گذاشت و افزایش قیمت برخی محصولات پتروشیمی رخ داد. فعالان می‌گویند جنگ باعث شده تا تولیدکنندگان اولویت خود را بر تأمین نیاز داخلی بگذارند و معاملات عمده، بیشتر منوط به ثبات بازار باشد.

سیمان و مصالح ساختمانی: گزارش‌ها حاکی‌است بازار سیمان پس از پایان بحران قطعی برق و جنگ آرام شده و پروژه‌های ساختمانی از ثبات معسای بازار سیمان بهره‌بردارند. تازه‌ترین قیمت‌ها نیز پس از آتش‌بس روز شده‌است.

فرصت‌های تجاری جنگی

از سوی دیگر باید به این موضوع اشاره کنیم که برخی تحلیلگران می‌پایاند که جنگ می‌تواند فرصت صادراتی برای ایران هم ایجاد کند. از جمله تقویت روابط با کشورهای نزدیک و بازارهای در حال توسعه در آسیا و اوراسیا. پیش از این نیز از باز شدن درهای جدیدی برای صادرات به اعضای اتحادیه «اوراسیا»، «بریکس» و حتی کشورهای منطقه مانند «قطر»، «مصر» و «پاکستان» سخن گفته شده‌است.

برخی تحلیلگران معتقدند که در شرایط جنگی، با وجود افزایش ریسک‌ها و نوسانات اقتصادی، فرصت‌های تجاری مهمی نیز برای ایران در بخش صنایع و معادن پدید خواهد آمد. این فرصت‌ها اغلب در قالب تقویت روابط منطقه‌ای، بهره‌برداری از اختلال در زنجیره‌های جهانی، و تغییر کانون تقاضا در بازارهای جهانی خود را نشان می‌دهند.

در این مورد می‌توانیم به افزایش صادرات سیمان، فولاد و پتروشیمی به کشورهای همسایه مانند عراق، افغانستان، پاکستان اشاره کنیم و همچنین صادرات مس و آلومینیوم به کشورهای مانند ترکیه و ارمنستان جزو برخی از پیش‌بینی‌ها محسوب می‌شود. توسعه همکاری‌های تجاری با اعضای اتحادیه اقتصادی «اوراسیا»، «شانگهای» و «بریکس پلاس» یکی دیگر از فرصت‌های پیش‌رو است. با این وجود برای تحلیل بیشتر و اینکه آیا مناسبات تجاری ایران بعد از جنگ یا در روند جنگ باید در انتظار وقایع یا اتفاقات هفته‌های آینده باشیم.

شرایط دشوار کارگران

بعد از شروع جنگ بین ایران و غرب، فضای کسب‌وکارهای داخلی هم به‌شدت دچار آسیب شده‌است تا حدی که بسیاری از کارگران و کارمندان از آینده شغلی خود به‌دلیل ادامه احتمالی شرایط جنگی غیرقابل پیش‌بینی می‌دانند. در این شرایط مسئولان بالادستی تلاش دارند تا بازارها و فضای شهری را در آرامش حفظ کنند و در همین مورد از کارمندان خواسته‌اند تا حضوری حداقلی داشته باشند و در محل کار خود حاضر شوند. در همین مورد، طبق اعلام رئیس سازمان اداری و استخدامی کشور، مرخصی اجباری برای کارمندان با حقوق است و از مرخصی‌های استحقاقی کم نمی‌شود ولی این درحالی است که هنوز وضعیت کارگران و کارمندان بخش خصوصی مشخص نیست. طبقه‌های کارگری در روزهای اخیر در انتظار رسیدن کمک‌ها و بسته‌های معیشتی هستند زیرا باتوجه به پایین آمدن قدرت خرید و همچنین عدم دریافت مزد در ایام تعطیل و جنگی یخچال‌ها و سفرهای اقشار آسیب‌پذیر همچنان خالی است.

یک تجربه‌ی کوتاه اما هشداردهنده

معادن زیر سایه سنگین جنگ

سعیده صدیقی؛ بامداد ۲۳ خردادماه، کشور در بهت حمله نظامی رژیم صهیونیستی فرو رفت؛ حمله‌ای که هرچند با پاسخ قاطع و سریع جمهوری اسلامی ایران روبه‌رو شد، اما تنها در یک روز خلاصه نشد و پیامدهای آن بیش از ۱۲ روز به طول انجامید.

تجربه جنگ همواره نخستین ضربه خود را متوجه اقتصاد کشورها می‌کند، این دوازده روز بیش از هر زمان دیگری،

ضرورت بازنگری در وضعیت زیرساخت‌ها، منابع حیاتی و آمادگی‌های عملیاتی کشور را آشکار ساخت. اگرچه پیش از این نیز بحران‌هایی نظیر زلزله، سیل، تحریم و رکود اقتصادی را پشت سر گذاشته‌ایم، اما تجربه جنگ به دلیل گستردگی و چندلایه بودن تهدیداتش سطحی تازه از مدیریت بحران را می‌طلبد؛ تهدیدهایی که از تأسیسات زیرساختی و خطوط تولید گرفته تا بازارهای مصرف و حتی نیروی انسانی را دربر می‌گیرند.

نوسانات ارزی، بازتاب فوری تحولات نظامی

جعفری طهرانی با اشاره به نوسانات شدید نرخ ارز این عامل را یکی از مؤثرترین متغیرهای اقتصادی در بحران‌های نظامی می‌داند و خاطر نشان می‌کند: همان‌طور که در عملیات «وعده صادق ۱» و ۲، نیز تجربه شد، درگیری‌های نظامی به تضعیف فوری ریال انجامید و با اعلام آتش‌بس، نرخ ارز تا حدودی به حالت عادی بازگشت، اما فضای نااطمینانی همچنان باقی است.

کاهش شدید قیمت سنگ آهن، هم‌زمان با شعله‌ور شدن جنگ

یکی از مهم‌ترین اثرات مستقیم درگیری اخیر، افت بی‌سابقه قیمت سنگ آهن بود. جعفری طهرانی اعلام کرد که قیمت جهانی این ماده معدنی در هفته گذشته به ۹۲ دلار و ۷۵ سنت سقوط کرد که پایین‌ترین سطح در ماه‌های اخیر محسوب می‌شود، گرچه بعد از آتش‌بس قیمت تا ۹۴ دلار بالا رفت، اما مجدداً به همان سطح قبلی بازگشت.

وی تأکید می‌کند: پیش‌تر هم پیش‌بینی کرده بودم که محدوده تعادلی بازار در همین حوالی است؛ حدود ۹۳ دلار به علاوه یا منهای نیم دلار، مگر آنکه اتفاقی خاص و خارج از عرف رخ دهد، بعید است قیمت از این محدوده خارج شود.

بازار در سکوت، توقف تقاضا در داخل و خارج

این تحلیل‌گر ارشد بازارهای بین‌المللی با اشاره به توقف معاملات در بورس کالا و لغو مزایده‌ها، از به حداقل رسیدن تقاضا در بازار داخلی سخن گفت، به‌گفته‌ی او بازارهای صادراتی نیز وارد یک وضعیت انتظار ش‌شدن و تا تعیین تکلیف شرایط، خریداران خارجی از تصمیم‌گیری نهایی خودداری کردند. جعفری طهرانی یادآور می‌شود: کشتی‌هایی که بارگیری شدند صرفاً به‌دلیل تعهدات قبلی صادرکنندگان بود، برخی صادرکنندگان اما ترجیح دادند بارگیری نکنند و ضرر ناشی از کسری بار را بپذیرند، چراکه در شرایط ناپایدار، ریسک بیشتری احساس می‌کردند.

شرکت جهان فولاد سیرجان نیز در تازه‌ترین اطلاعیه خود از ثبات عملکرد تولید و فروش در شرایط بحرانی خبر داده است. این شرکت موفق شده در خردادماه، ۲۸۴ هزار تن انواع محصولات فولادی تولید کند و بیش از ۸ هزار و ۴۰۰ تن آهن اسفنجی را در بازار های خارجی به فروش برساند.

عملکرد مشابهی نیز در شرکت احیا استیل فولاد بافت به چشم می‌خورد؛ جایی که فروش بیش از ۱۰۰ هزار تن محصول در خردادماه، درآمدی بالغ بر ۱ هزار و ۷۳۰ میلیارد تومان را برای این شرکت به همراه داشته است.
بامرور این داده‌ها، می‌توان دریافت که علاوه بر صادرات، زنجیره تولید و فروش فولاد کشور نیز علی‌رغم بروز بحران ناشی از جنگ دچار اختلال شده و شرکت‌های فعال در این حوزه توانسته‌اند نقش خود را در اقتصاد کشور همچنان به‌خوبی ایفاکنند. این عملکرد، گواهی روشن بر توان تاب‌آوری صنعت فولاد ایران در برابر تهدیدهای خارجی است؛ صنعتی که در کنار سایر بخش‌های استراتژیک کشور، سهم مهمی در حفظ ثبات اقتصادی و مقابله با فشارهای خارجی ایفا می‌کند.

معادن، ستون تاب‌آوری اقتصادی در عصر نااطمینانی

در جهانی که دیگر «بحران» نه یک استثناء، که قاعده‌ای تکرار شونده در نظم اقتصادی و ژئوپلیتیکی شده، صنایع معدنی بیش از هر زمان دیگر در خط مقدم تاب‌آوری ملی قرار گرفته‌اند، از حملات نظامی و تهدیدهای سایبری تا اختلال در زنجیره تأمین و شوک‌های انرژی.
همگی نشان داده‌اند که تاب‌آوری اقتصادی بدون تقویت زیرساخت‌های تولید، توهمی بیش نیست و در قلب این زیرساخت‌ها معادن به عنوان تأمین‌کنندگان مواد اولیه، مولد ارزش افزوده و محرک جریان پایدار انرژی در شرایط غیرعادی قرار دارند.

در این میان، صنعت معدن باید از یک تولیدکننده صرف، به نهادی چندبعدی با رویکرد مدیریت ریسک، تنوع‌سازی منابع و آینده‌نگری تبدیل شود.

مراکز استخراج مواد اولیه، بلکه به عنوان محورهای تاب‌آوری

مقاومت بازار فولاد در میان تنش‌های منطقه‌ای

با وجود التهاب‌های امنیتی در منطقه و تهدیدهای بی‌دربی از سوی رژیم صهیونیستی، داده‌ها تا پایان خردادماه نشان می‌دهد که بازار صادراتی محصولات معدنی و فلزی ایران همچنان ایستادگی خود را حفظ کرده است. گزارش‌ها حاکی از آن است که برخلاف انتظار، نه‌تنها روند صادرات متوقف نشده، بلکه در برخی بخش‌ها با رشد نسبی همراه بوده است.

در این میان، افزایش ۷ دلاری قیمت شمش فولادی ایران در بنادر جنوبی و تداوم تحویل آهن اسفنجی براساس قراردادهای پیشین، نشان‌دهنده عزم فعالان این حوزه برای حفظ جایگاه کشور در بازارهای جهانی است. هرچند تهدیدهای تازه از سوی آمریکا برای ورود مستقیم به درگیری‌ها و احتمال بسته شدن تنگه هرمز بسیاری را نگران کرده بود.

با این حال، بسیاری از کارشناسان معتقدند که اقدام احتمالی ایران در کنترل تنگه هرمز، هر چند می‌تواند هزینه تجارت دریایی را افزایش دهد، اما به واسطه افزایش قیمت انرژی، فرصتی تازه برای تولیدکنندگان ایرانی فراهم می‌آورد تا حضور خود را در بازارهای بین‌المللی پررنگ‌تر کنند. هم‌زمان باگزشایی سریع بازار فیزیکی بورس کالا و معرفی ابزارهای پوشش ریسک، دوگام مهم و تثبیت‌کننده در آرام سازی فضای بازار داخلی بوده‌اند، اقداماتی که می‌توانند به تقویت اعتماد

تجار و سرمایه‌گذاران در شرایط بحرانی کمک کنند.

همچنین آمارهای منتشرشده از سوی شرکت‌های بزرگ فولادی کشور از ثبات و پایداری زنجیره تولید و تأمین در این صنعت حکایت دارد. براساس اطلاعیه‌هایی که از سوی این شرکت‌ها منتشر شده، فرآیند تولید و عرضه محصولات فولادی در طول مدت درگیری بدون وقفه ادامه یافته و تأمین نیاز بازار داخلی و خارجی با موفقیت دنبال شده است.

طبق گزارش شرکت فولاد خوزستان، تولید این شرکت در خردادماه از مرز ۴۳۲ هزار تن عبور کرده و حدود ۱۱۲ هزار تن از محصولات آن به ارزش ۳ هزار و ۲۱۶ میلیارد تومان راهی بازارهای صادراتی شده است.

اقتصادی و امنیت صنعتی کشور در شرایط بحران معرفی می‌کند. او از ضرورت بازنگری در ساختارهای زیرساختی، تنوع فرآوری، فرهنگ‌سازی و اصلاح سیاست‌های انرژی سخن می‌گوید که نه فقط برای نجات یک بنگاه اقتصادی، بلکه برای تداوم حیات صنایع مادر کشور لازم است.

از پیشگیری تا تاب‌آوری؛ طراحی سناریو برای بحران‌های پیش‌رو

عسکری با تأکید بر لزوم آمادگی در برابر بحران‌های چند وجهی می‌گوید: نمی‌توان بحران را فقط به معنای جنگ فیزیکی دید، از زلزله و سیل گرفته تا حملات سایبری و خرابکاری در بازار مصرف، هر یک می‌توانند زنجیره تولید را مختل کند. ما باید به جای واکنش‌گرایی، به سمت طراحی سناریوهای واقعی و تدوین برنامه‌های اقدام برویم.

وی ادامه می‌دهد: به‌عنوان نمونه، اگر خط انتقال آب از یزد به معدن قطع شود، باید بتوان بلافاصله منابع جایگزین را فعال کرد. یا اگر برق قطع شد، نیروگاه‌های محلی و سامانه‌های خورشیدی بلافاصله وارد مدار شوند. این‌ها روی کاغذ نیست؛ ما آن را در عمل و در تجربه‌هایی مثل بحران کرونا و سیل تابستان سه سال پیش آزموده‌ایم.

تنوع در فرآوری، کلید پایداری در زمان آسیب به زیرساخت‌ها

به اعتقاد عسکری، یافشاری بر یک نوع محصول نهایی در صنعت معدن، آسیب‌پذیری را افزایش می‌دهد. او توضیح می‌دهد: نباید فقط روی گندله تمرکز کنیم. اگر واحد گندله‌سازی از کار بیفتد، با افزایش فروش کنسانتره، می‌توان بخش عمده‌ای از درآمد را حفظ کرد. تنوع در خطوط فرآوری، نجات اقتصاد معدن از فروپاشی کامل در شرایط اضطرار است. عسکری نیروی انسانی را فراتر از منابع فیزیکی می‌بیند و می‌گوید: ماشین‌آلات بدون انسان کار نمی‌کنند. اما فراتر از حضور فیزیکی، باید سلامت روانی و جسمی کارگران حفظ شود. برای مثال سنگ آهن مرکزی، در بحران‌ها شیف‌ت‌بندی‌های منعطف و کاهش مقطعی نیرو را با هدف پایداری اجرا می‌کند؛ این تجربه می‌تواند به الگویی برای سایر صنایع بدل شود.

معادن، اهداف آسیب‌پذیر در جنگ نوین

او هشدار می‌دهد که معادن نه تنها در تولید بلکه در ساختار فیزیکی و ارتباط با بازار مصرف نیز هدف حمله هستند. اگر راه دسترسی به معدن یا بازار مصرف آسیب ببیند، زنجیره کاملاً مختل می‌شود. بنابراین باید هم‌زمان روی استحکام زیر ساخت‌ها و پایداری مشتریان استراتژیک کار کنیم. این رابطه

در فضای

پراالتهاب ابتدایی همه منتظر تعیین تکلیف وضعیت بودند و همین حالت انتظار به رکود بازار دامن زد

پیش‌تر هم پیش‌بینی کرده بودم که محدوده

تعادلی بازار در مورد سنگ آهن همین حوالی است؛ حدود ۹۳ دلار به علاوه یا منهای نیم دلار، مگر آنکه اتفاقی خاص و خارج از عرف رخ دهد، بعید است قیمت از این محدوده خارج شود

صنعت معدن باید از یک تولیدکننده صرف، به نهادی چندبعدی با رویکرد مدیریت ریسک، تنوع‌سازی منابع و آینده‌نگری راهبردی تبدیل شود

معدان را نه برای استخراج، که برای تداوم ملی آماده‌کنیم

دیدگاه عسکری، محدود به شرکت سنگ آهن باقی نیست؛ او نسخه‌ای کل‌نگر برای کل زنجیره معدنی کشور ارائه می‌دهد، برای حفظ چرخه تولید باید از پیش بحران‌ها را دید و برنامه داشت. وقت آن رسیده که معادن نه فقط از زاویه تولید که از منظر پدافند غیرعامل، هوشمندسازی، اصلاح ساختار انرژی و حتی فرهنگ مصرف بازنگری شوند، تنها در این صورت است که می‌توان به تاب‌آوری واقعی اقتصادی در تند باد بحران‌ها امیدوار بود.

پافشاری بر یک نوع محصول نهایی در صنعت معدن، آسیب‌پذیری را افزایش می‌دهد. نباید فقط روی گندله تمرکز کنیم. اگر واحد گندله‌سازی از کار بیفتد، با افزایش فروش کنسانتره، می‌توان بخش عمده‌ای از درآمد را حفظ کرد. تنوع در خطوط فرآوری، نجات اقتصاد

معدن از فروپاشی کامل در شرایط اضطرار است

یک طرفه‌نیست.

انرژی، پاشنه آشیل صنایع در بحران

یکی از مهم‌ترین راهکارهای پیشنهادی عسکری، توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر است. او می‌گوید: اگر نیروگاه‌های خورشیدی را زودتر راه انداخته بودیم، امروز کمتر نگران اختلال در تأمین برق بودیم. نیروگاه‌های خورشیدی کوچک اما پراکنده در برابر حملات نظامی یا سایبری بسیار مقاوم‌ترند. این یک گزینه محیط‌زیستی نیست؛ یک ضرورت امنیتی است. او از تدوین سندی جامع برای مدیریت شرایط اضطراری در صنعت معدن خبر می‌دهد و می‌گوید: در این سند، نحوه تأمین سوخت، مواد ناریه، برق، منابع مالی، و حتی پشتیبانی لجستیکی در زمان بحران پیش‌بینی شده است. چنین برنامه‌هایی باید توسط نهادهای بالادستی نیز الزام‌آور شود تا هر معدن بزرگ، برنامه مشخص برای تداوم فعالیت داشته باشد.

عسکری با جدیت از دولت می‌خواهد که در تأمین پایدار گاز برای صنایع ورود کند و ادامه می‌دهد: گاز نقطه ضعف ماست؛ اگر آن را زودست بدھیم بسیاری از صنایع از جمله فولاد تعطیل می‌شوند، ما پیشنهادهای کنیم، واحدهای بزرگ بخشی از مصرف خود را به برق منتقل کنند تا در شرایط جنگ، با وابستگی کمتری مواجه شوند.

بحران فقط فیزیکی نیست

در پایان، عسکری به بخشی مغفول در مدیریت بحران اشاره می‌کند: باید فرهنگ مصرف را در بین کارکنان و حتی مدیران بازتعریف کنیم. افزایش رانندمان، کاهش هزینه تولید و پرهیز از مصرف بی‌رویه، پایه‌های تاب‌آوری در بلند مدت هستند، ما در طول جنگ تحمیلی و امروز در جنگ اقتصادی تجربه اندوخته‌ایم، اما اگر از این تجربه‌ها استفاده نکنیم در بزنگاه‌ها غافلگیر می‌شویم.

روایت کیوان جعفری طهرانی از رکود صادراتی و نوسانات ارزی

کاهش شدید قابلیت‌های تجاری در روزهای نخست جنگ

کیوان جعفری طهرانی، تحلیل‌گر ارشد بازارهای بین‌المللی در یکی از مصاحبه‌های خود به تحلیل ابعاد اقتصادی درگیری اخیر ایران و رژیم صهیونیستی پرداخته و با فعالیت‌های تجاری و فضای تجارت و صادرات با محدودیت جدی مواجه شد. به گفته‌ی جعفری طهرانی، هم‌زمان با آغاز تجاوز نظامی، فعالیت‌های تجاری تقریباً متوقف شد؛ اگرچه کارخانه‌ها، معادن و واحدهای تولیدی چه در بخش خصوصی و چه در بخش دولتی به فعالیت خود ادامه دادند، اما نبود معاملات، تعطیلی بورس کالا و جو حاکم بر بازارها باعث شد اقتصاد در سطح کلان به سکون برسد.

وی می‌افزاید: در بنادر ایران کشتی‌ها در صف بارگیری بودند، اما برخی از آن‌ها به دلیل تغییر نظر صادرکنندگان بدون بار باقی ماندند و در مقابل، آن دسته از صادرکنندگانی که تعهدات بین‌المللی داشتند ناچار به ادامه بارگیری شدند تا از خسارات سنگین ناشی از فسخ قرارداد جلوگیری کنند.

امنیت پرسنل، اولویت شرکت‌ها در بحران

این تحلیل‌گر بازارهای جهانی از تصمیم بسیاری از شرکت‌ها برای دورکاری و کاهش حضور پرسنل در دفاتر شهری می‌دهد و می‌گوید: این اقدام طبیعی و قابل دفاع بود، به گفته‌ی او در فضای پراالتهاب ابتدایی همه منتظر تعیین تکلیف وضعیت بودند و همین حالت انتظار به رکود بازار دامن زد.

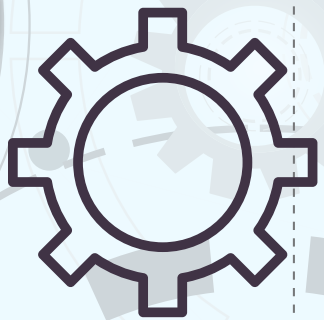
محمدرضا علمدار یزدی، معاون هماهنگی امور اقتصادی و گردشگری استانداری یزد در صد و ششمین نشست شورای گفت‌وگوی دولت و بخش خصوصی یزد گفت: سال‌ها پیش کارگروهی ارزی تشکیل شد که بسیار یاریگر صنعتگران بود. در این کارگروه، دستگاه‌های نظارتی با تعیین اعضا و با بررسی واحدهای اقتصادی، دلیل عدم پایدندی واحدها به تعهد ارزی را مورد رصد قرار می‌دادند. خوشبختانه فساد در حوزه اقتصادی در استان یزد بسیار محدود است و در این راستا از طریق کارگروه ارزی به دلیل مؤلفه‌های کسب‌وکار که اجازه رفع تعهد ارز ندهاده بود مهلت‌هایی به این واحدها داده می‌شد. اما بعد از مدتی این کارگروه متوقف شد اما اخیراً ذیل اقتصاد مقاومتی دادگستری با نظارت فعالان اقتصادی استان تشکیل جلسه داده که بسیار در زمینه اهلیت‌سنجی مؤثر است. حتی به عقیده من استان یزد می‌تواند در این زمینه به‌عنوان پایلوت این کارگروه را مجدد راه‌اندازی کند.

سید علی اکبر کلانتر، رئیس خانه صنعت، معدن و تجارت استان یزد درجلسه کارگروه تسهیل و رفع موانع تولید استان یزد با حضور دبیر ستاد تسهیل کشور، با انتقاد از کاهش اثربخشی جلسات کارگروه‌ها، آن‌ها را در مواردی «دورهمی‌های بی‌نتیجه» توصیف کرد و گفت که عدم بیان دقیق مشکلات از سوی برخی مقامضیان، به تصمیم‌گیری‌های غیرکارشناسی منجر می‌شود. وی از دبیر ستاد تسهیل کشور، خواست تا با نگاهی اصلاح‌گرایانه، زمینه‌ای برای حل ریشه‌ای و اصولی مشکلات تولید فراهم شود. کلانتر همچنین از مدیران کل و مقامات اقتصادی استان و کشور خواست تا به‌جای پرداختن به مسائل روزمره و موردی، تمرکز خود را بر تدوین راهبردهای کلان و اصلاحات بنیادین معطوف کنند؛ چراکه دستیابی به اصلاحات پایدار در فرآیندها و ساختارهای تولید، تنها از مسیر نگاه راهبردی و پرهیز از تبلیغ محوری و سطحی‌نگری ممکن خواهد بود.

محمدحسین نجفی، رئیس کمیسیون حقوقی و قضایی خانه معدن استان یزد در نشست شورای گفت‌وگوی دولت و بخش خصوصی با اشاره به تسهیل رفع چالش‌های بازرگانی گفت: چالش‌های صادرکنندگان و واردکنندگان در خصوص رفع تعهدات ارزی همواره حائز اهمیت است. همچنین مصوبه کارگروه در خصوص بازگشت ارز، افزایش ۷۰ درصدی و تشدید ضمانت‌های اجرایی قانون را به دنبال داشته و این امر بازگشت به‌موقع ارز را دشوار ساخته است. استفاده از ظرفیت‌های قانونی موجود در استان برای جلوگیری از تعلیق کارت‌های بازرگانی ضروری است. پیشنهاد می‌شود که کارگروه رفع تعهدات ارزی با حضور نمایندگان بخش خصوصی و بانک‌های عامل و... به‌منظور جلوگیری از عدم اجرای تعهدات ناشی از قصور و کوتاهی تشکیل شود. وی ادامه داد: پیشنهاد می‌شود شعب ویژه رسیدگی به پرونده‌های تاجر در استان ایجاد شود تا اختلافات به‌صورت تخصصی مرتفع گردد. پرونده‌های معدنی نیز برای رسیدگی تخصصی به شعبه ۳۷ شورای حل اختلاف ارجاع داده شود.

مجتبی دستمالچیان، رئیس اتاق بازرگانی یزد با اشاره به قوانین ارزی حاکم بر کشور گفت: این قوانین بسیاری از صادرکنندگان و واردکنندگان را با مشکل مواجه ساخته است و تبدیل ارزها صرفاً از طریق صرافی‌ها انجام می‌شود. همچنین سریعاً پرونده‌ها به تعزیرات ارجاع داده می‌شود و در بسیاری از موارد شرکت‌ها مقصر نیستند و قوانین و تبصره‌ها دست‌یابگیر است؛ لذا درخواست داریم پرونده‌های اقتصادی خصوصاً در حوزه ارزی به تعزیرات ارجاع داده نشود و همچنین تشکیل شعبه ویژه‌ای برای رسیدگی به این موضوعات با کمک افراد آگاه به این مسائل تشکیل شود. دستمالچی همچنین با اشاره به اینکه تولید برق در یزد بیشتر از حد مصرف استان است، ادامه داد: با وجود این حجم از تولید، بیشترین خاموشی را در یزد داریم و باتوجه‌به اینکه بخش عمده مصرف برق استان در بخش صنعت است، انتظار می‌رود این ملاحظات در خصوص استان مدنظر قرار گیرد.

علی فرشادپور رئیس کمیسیون بازرگانی داخلی و واردات اتاق یزد در کمیته واردات کالاهای اساسی و محصولات کشاورزی اتاق بازرگانی یزد با اشاره به مشکلات واردات برخی محصولات کشاورزی گفت: برخی کالاهای فصلی است و واردات و صادرات آن باید در یک بازه زمانی مشخص صورت گیرد؛ ولی برخی سیاست‌های بانک مرکزی مانعی برای واردکننده است. به‌ویژه در خصوص کالاهای اساسی مانند گوشت نمی‌توان ریسک کرد در نتیجه این مشکلات باید به‌سرعت حل شود.

محمدرضا نصیری رئیس اداره بازرگانی خارجی صمت استان گفت: امارات در رأس کشورهایی است که محصولات کشاورزی را به آن صادر می‌کنیم در واقع ۴۶ درصد کالاها به این مقصد است و سپس ترکیه و هند و روسیه در رتبه‌های بعد قرار دارند. کشورهای مبدأ وارداتی ما نیز در بخش کالاهای کشاورزی ابتدا امارات است که ۸۷ درصد واردات از این کشور اتفاق می‌افتد و سپس برزیل در جایگاه بعدی است. نصیری تأکید کرد: با این وجود یکی از مشکلاتی که در بخش کشاورزی داریم در خصوص واردات ماشین‌آلات است. شرکت‌ها عمدتاً از جهاد مجوز دارند و از آن طریق باید اقدام کنند؛ ولی در سامانه‌های صمت برای ثبت درخواست با مشکل مواجه می‌شوند.

عباس جبال باری، نایب‌رئیس کمیسیون صنعت اتاق بازرگانی ایران، با بیان اینکه دولت هنوز جزئیات جدیدی را از بسته حمایتی صنایع آسیب‌دیده از جنگ اعلام نکرده است، اظهار کرد: به نظر می‌رسد این بسته حمایتی تنها در حد تسهیلات، بیمه، مالیات و سایر مسائل بانکی واحدهای صنعتی خواهد بود. اما موضوع فراتر از این اقدامات است. بحرانی که رخ داد، قابل پیش‌بینی نبود و با وقوع آن روند سرمایه‌گذاری در کشور کند و دستخوش تغییراتی خواهد شد. این جنگ نشان داد که در اقتصاد کشور باید تغییراتی اعمال شود. در واقع واحدهای تولیدی پیش از این جنگ ۱۲ روزه نیز با مشکلات جدی مواجه بودند که دولت باید با تغییر شیوه سیاستگذاری، اقدام به رفع این مشکلات زیرساختی کند. او ادامه داد: دولت مشورت و مشارکتی با بخش خصوصی انجام نداد و برای شکل‌گیری این بسته به سرعت تصمیم گرفت. نوع حمایت بر اساس نوع صنایع متفاوت است و وزارت صمت باید این نکته را درنظر بگیرد.

عبدالله باباخانی، کارشناس انرژی بین الملل گفت: تصور می‌شود که نفت بین سال‌های ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۵ به‌عنوان کالای استراتژیک سید انرژی کنار زده می‌شود؛ البته حذف نمی‌شود. سه سناریو در سال ۲۰۲۲ می‌توانست بر بازار نفت تأثیر بگذارد که بر حسب اهمیت سناریو های جنگ، کم‌فروشی و تقاضا بودند. نه ایران و نه هیچ کشور دیگری نمی‌تواند به صرف داشتن ذخایر نفت یا گاز برای دنیا خط و نشان بکشد. دوران بازی قدرت‌های نفتی سپری شده است. از آن‌ا تا حد اکثر ده سال دیگر، هر کشوری هر چقدر توانست با هر قیمتی نفت می‌فروشد و بعد از آن بسیاری از پروژه‌های تولیدی نفت توجیه اقتصادی نخواهند داشت و یک دهه بعدش بسیاری از پالایشگاه‌های کنونی را نخواهیم دید. چه دوست داشته باشیم، یا نداشته باشیم، دنیا در حال گذار از نفت است و ۲ دهه بعدش از گاز نیز می‌گذرد. دلیل قدرت‌نمایی ترامپ در حوزه انرژی‌های فسیلی نیز تلاش برای فروش حداکثری در زمان کم باقی‌مانده است.

یک دهه تجارت با خلیج فارس

سهم ۹۷ درصدی امارات و عمان در تجارت منطقه‌ای

در ده سال گذشته، حجم تجارت ایران با کشورهای حاشیه خلیج فارس بیش از ۱۷۱ میلیارد دلار بوده است که بیشتر آن را در اختیار امارات و عمان قرار دارد. این تمرکز شدید باعث ایجاد کسری تجاری قابل توجه و محدود شدن فرصت‌های صادراتی ایران به سایر کشورهای منطقه شده است. با وجود ظرفیت‌های بالقوه در بازارهای قطر، عربستان و دیگر کشورها، ایران همچنان وابسته به یک یا دو شریک اصلی است و برای بازپس‌گیری جایگاه واقعی خود در منطقه نیازمند تنوع‌بخشی و اصلاحات ساختاری در سیاست‌های تجاری است.

تمرکزی تناسب

۹۷٪ مبادلات فقط با ۲ کشور

- امارات:** ۱۵۶.۵ میلیارد دلار (۹۱.۵٪)
- عمان:** ۹.۴ میلیارد دلار (۵.۵٪)
- سایر کشورها (عربستان، قطر، کویت، بحرین، یمن):** سهم ناچیز و تقریباً صفر

عدد کلیدی

۱۷۱ میلیارد دلار

حجم کل تجارت ایران با ۷ کشور عربی جنوب خلیج فارس و دریای عمان

صادرات؛ یک‌سویه به امارات

- امارات:** ۴۸.۳ میلیارد دلار (۸۳.۵٪)
- عمان:** ۶.۱ میلیارد دلار (۱۰.۵٪)
- بقیه کشورها:** کمتر از یک میلیارد دلار

عمان؛ شریک متعادل

- تراز مثبت به نفع ایران
- همکاری لجستیکی و زیرساختی
- روابط سیاسی نسبتاً پایدار با تهران
- اما: چالش‌هایی مثل نبود موافقت‌نامه و تحریم‌ها همچنان پابرجاست

فرصت‌های از دست‌رفته

- کشورهای دیگر منطقه (عربستان، قطر، بحرین...)
- ایران به‌شدت وابسته به امارات؛ در برابر تنش‌ها آسیب‌پذیر
- تنوع‌بخشی، دیپلماسی اقتصادی فعال، و اصلاح زیرساخت‌ها؛ راه خروج از ین پست

آینده‌نگری، دیگر یک مزیت نیست؛ ابزار بقاست

مهرداد فتحاحی گرمرودی

صرف به مستندات است. اما تجربه جهانی نشان داده، شرکت‌هایی که به‌صورت منظم «سناریوهای شیه‌سازی شده بحران» را تمرین کرده‌اند، در شرایط واقعی، واکنش‌های مؤثرتری دارند. در استرالیا، بسیاری از شرکت‌های معدنی بزرگ، به‌صورت فسیلی سناریوهای فرضی از قطع دسترسی به تجهیزات وارداتی، یا مختل شدن حمل‌ونقل ریلی تمرین می‌کنند. این تمرین‌ها حتی تا سطح جابه‌جایی مجارز خط تولید، یا استفاده از تأمین‌کنندگان جایگزین داخلی هم پیش می‌رود.

استقلال در زنجیره تأمین

یکی از مهم‌ترین گلگاه‌های بحران، وابستگی به تجهیزات از مواد وارداتی است. در دوران بحران، حتی ساده‌ترین قطعه می‌تواند عامل توقف یک خط تولید باشد. بعضی کشورها مانند هند و برزیل، با حمایت از تولیدکنندگان بومی تجهیزات معدنی، در سال‌های اخیر موفق شده‌اند بخشی از این وابستگی را کاهش دهند. حمایت هدمند از بومی‌سازی در ایران هم می‌تواند در زمان بحران، نقش یک اهرم دفاعی ایفا کند.

سه اصل کلیدی در مدیریت بحران معدن

سناریونویسی عملیاتی، نه فقط کاغذی

دکترین شوک

سرمایه‌داری وقتی که جامعه در شوک است

سیمرا پاشادفر

وقتی جهان درگیر شوک یک فاجعه بزرگ است، چگونه به یکباره مسیر اقتصادی ملت‌ها تغییر می‌کند؟ کتاب «دکترین شوک» اثر ناتومی کلاین، روزنامه‌نگار و نویسنده‌ی کانادایی، دقیقاً به همین نقطه تردید اشاره دارد و با پژوهشی مستند و جسورانه، نشان می‌دهد که چگونه سرمایه‌داری نوین، نه در بستر دموکراسی و آرامش، بلکه در دل بحران‌ها و ویرانی‌ها به حیات خود ادامه می‌دهد.

کلاین، این پدیده را «سرمایه‌داری فاجعه‌محور» می‌نامد؛ مدلی از اقتصاد بازار آزاد که با سوءاستفاده از لحظات ترس و بی‌ثباتی، سیاست‌هایی رادیکال را بر جوامع تحمیل می‌کند، در حالی که مردم هنوز در شوک بحران به‌سر می‌برند و قدرت مقاومت ندارند. کتاب با بررسی کشورهایی که در آن‌ها دکترین شوک اجرا شده است، مانند شیلی، عراق، چین، روسیه، انگلستان، تایلند و... نشان می‌دهد که فاجعه از چیزی که فکر می‌کردیم گسترده‌تر است. کتاب دکترین شوک برای نخستین بار در سال ۲۰۰۷ منتشر شد و از همان ابتدا بحث‌های گسترده‌ای در محافل دانشگاهی، سیاسی و رسانه‌ای برانگیخت. این کتاب به بیش از ۳۰ زبان ترجمه شده و مستندی با همین عنوان نیز بر اساس آن ساخته شده است.

ناتومی کلاین در این اثر، روایت خود را با تجربه‌های شوک‌درمانی در علم روان‌شناسی آغاز می‌کند؛ جایی که دکتر ایوون کامرون، تلاش می‌کرد ذهن بیماران را با شوک‌های شدید تخلیه کند تا آن‌ها را به اصطلاح «از نو بسازد». او سپس این الگو را به دنیای سیاست و اقتصاد گسترش می‌دهد و نشان می‌دهد که چگونه دولت‌ها، شرکت‌ها و نهادهای اقتصادی از همان منطق برای بازسازی جوامع بحران‌زده به نفع خود استفاده کرده‌اند.

مرکز نقل نقد کلاین، مکتب اقتصادی شیکاگو و آموزه‌های میلتون فریدمن است. فریدمن، از نظریه‌پردازان سرسخت بازار آزاد، معتقد بود که بحران‌ها بهترین فرصت برای اعمال اصلاحات اقتصادی بنیادین‌اند. این ایده، در دهه ۱۹۷۰ برای نخستین بار به‌صورت کامل در شیلی تحت دیکتاتوری پینوشه اجرا شد. تجربه‌ای که به گفته‌ی کلاین، تبدیل به الگویی تکرارشونده در کشورهای مختلف شد: از آرژانتین و بولیوی گرفته تا روسیه، عراق، تایلند، اندونزی، آفریقای جنوبی و حتی ایالات متحده پس از توفان کاترینا.

کتاب در هفت بخش اصلی و بیست‌ویک فصل، با استناد به اسناد، گزارش‌ها، مشاهدات میدانی و گفت‌وگو با قربانیان این سیاست‌ها، نشان می‌دهد که چگونه هر بار شوکی بزرگ (اعم از جنگ، کودتا، حمله تروریستی یا فاجعه طبیعی) زمینه‌ساز اجرای خصوصی‌سازی‌های گسترده، حذف یارانه‌ها، باز کردن مرزها به روی سرمایه خارجی و سرکوب مقاومت‌های مردمی شده است.

از نظر کلاین، نئولیبرالیسم، ایدئولوژی غالب سرمایه‌داری امروز، تنها با بحران می‌تواند پیشروی کند. به اعتقاد او، هیچ‌گاه این سیاست‌ها با رأی مستقیم مردم بر سر کار نایماده‌اند، بلکه همیشه در بستر ارعاب، خشونت یا شوک تحمیل شده‌اند. او با مثال‌هایی نقش ایالات متحده در آمریکای لاتین، سیاست‌های صندوق بین‌المللی پول، و وقایع پس از زلزله هائیتی، تصویری تکان‌دهنده از جهانی ترسیم می‌کند که در آن فاجعه، نه استثناء، بلکه بستر همیشگی نظم اقتصادی جدید است.

از نظر ناتومی کلاین، هدف از چنین سیاست‌هایی، نه بازسازی جوامع، بلکه بازسازی اقتصادهایی است که منافع شرکت‌های بزرگ را تأمین می‌کنند؛ حتی اگر به پهای فقر، نابرابری، خشونت و تضعیف دموکراسی تمام شود. او می‌نویسد: «بازار آزاد معاصر، بیش از آن‌که دستاورد مردم باشد، محصول قهر، اجبار و سوءاستفاده از بحران هاست.»

نثر این کتاب، ساده و روشن است و برای مخاطبی غیرمتخصص نیز قابل درک. کلاین موفق می‌شود پیچیده‌ترین مفاهیم اقتصادی و سیاسی را با زبانی روانی و مستند برای مخاطب توضیح دهد. از همین رو، این کتاب نه‌تنها یکی از مهم‌ترین آثار ضدنئولیبرالی عصر ماست، بلکه یکی از نمونه‌های موفق روزنامه‌نگاری تحقیقی نیز به شمار می‌رود.

در جهانی که هر روز با بحران‌ی تازه از خواب بیدار می‌شویم، دکترین شوک تلنگری است برای آن‌که به‌فهمیم «چه‌کسی» از این بحران‌ها سود می‌برد، پرسشی که پاسخش، شاید تلخ، اما روشنگر است.

Mohammadreza Alamdar Yazdi

Deputy Coordinator for Economic Affairs and Tourism of Yazd Governorate

Years ago, a currency task force was established that greatly assisted industrialists. In this task force, regulatory bodies monitored the reasons for the non-compliance of economic units with currency commitments by determining members and examining economic units. Fortunately, corruption in the economic sector in Yazd province is very limited, and in this regard, through the currency task force, due to the business components that prevented the fulfillment of currency commitments, extensions were granted to these units.

Aliakbar Kalantar

Head of the Industry, Mining, and Trade House of Yazd Province

I criticize the decreasing effectiveness of working group meetings because in some cases they are "fruitless gatherings" where the lack of precise expression of problems by some applicants leads to unprofessional decision-making. I request the Secretary of the National Facilitation Headquarters to create an environment for fundamentally and systematically solving production problems with a reformist perspective. I urge the provincial and national economic managers and officials to focus their attention on formulating macro strategies and fundamental reforms instead of dealing with daily and incidental issues; because achieving sustainable reforms in production processes and structures is only possible through a strategic perspective and avoiding promotional centrality and superficial thinking.

Mehdi Pazoki

University professor and analyst of economic-political issues

The economy runs parallel to politics, and any tremor in the political sphere can disrupt economic relations. In these circumstances, domestic officials, instead of confronting economic realities, greet challenges and damages with slogans, which has led to economic disorder. War in any region of the world will bring economic damages to the extent that, after the shutdown of industries and mines, the future becomes unpredictable. Undoubtedly, the first impact of war will be an increase in the inflation rate. Inflation causes economic instability and significantly reduces investments. The political and economic systems are in extensive interaction with each other and move in parallel paths. Politicians and military personnel are risk-takers, and facing risks is inherent to their activities. However, capital and the economy are cautious; therefore, we will not see the market in a high-risk situation anymore. Politicians and military personnel should be noted. I must emphasize that the economy is sensitive to the use of non-peaceful language in speeches.

Ali Farshadpoor

Head of the Internal Trade and Imports Commission of Yazd Chamber

Some goods are seasonal, and their import and export must take place within a specific time frame; however, some policies of the central bank pose an obstacle for importers. Especially regarding essential goods like meat, one cannot take risks, so these issues must be resolved quickly.

Mojtaba Dastmalchian

President of the Yazd Chamber of Commerce

The currency regulations governing the country have created problems for many exporters and importers, and currency conversion is only done through exchange offices. Additionally, cases are quickly referred to the enforcement authorities, and in many instances, companies are not at fault; the laws and provisions are cumbersome. Therefore, we request that economic cases, especially in the currency sector, not be referred to the enforcement authorities, and that a special branch be established to address these issues with the help of knowledgeable individuals in these matters. Another point is that electricity production in Yazd is higher than the province's consumption, yet despite this level of production, we experience the most power outages in Yazd. Considering that a significant portion of the province's electricity consumption is in the industrial sector, it is expected that these considerations will be taken into account regarding the province.

Hosein Bamiri

Commercial Attaché of Iran in India

The interruption of the import process of certain goods from Yazd to India, which had previously been established through the connections of Yazdi students with the Indian market, is a lost opportunity. I recommend that the revival of these relations be prioritized.